

Rydbergs översättning av Korpen

Bakgrund

Viktor Rydbergs översättning av Edgar Allen Poes dikt *The Raven* publicerades första gången i *Ny Illustrerad Tidning* för 6 januari 1877. I Svenska Akademiens utgåva av Rydbergs *Dikter* (1996) läser man (s. 230):

Denna version omarbetades före införandet i "Dikter" 1882. I sitt eget exemplar av denna bok har VR gjort ytterligare ändringar, i syfte att mer konsekvent följa rimschemat i Poes original. Vid utgivningen av VR:s "Skrifter", del 1, "Dikter" (1896) valde Karl Warburg att följa dessa ändringar; de har också kommit att bestå i senare upplagor. Det kan dock ifrågasättas, om VR ansåg sig ha skapat en definitiv version. Justeringen av rimmen är inte fullständigt genomförd, och till följd av ändringarna blev, som Warburg nämner, "uttrycket någon gång mera tvunget". Redaktören av här föreliggande utgåva har valt att behålla den version som VR godkänt genom att låta införa den i "Dikter" 1882.

Det finns alltså tre tryckta versioner av dikten. Den som Rydberg lät införa i sin första diktsamling 1882 och som senare även valts för Svenska Akademiens klassikerutgåva (som finns på <http://litteraturbanken.se>). Den som Warburg sammanställde efter Rydbergs tilläggsanteckningar och som har publicerats i alla andra utgåvor av Rydbergs dikter från 1896 och framåt (och som finns på <http://runeberg.org/rydbdikt/>). Samt den allra första versionen från 1877, som här publiceras i vår serie av svåråtkomliga Rydbergstexter.

Tillkomst

Publiceringen av Korpen i *Ny Illustrerad Tidning* är resultatet av ett brev som tidningens redaktör Harald Wieselgren skickade till Rydberg 15.12.1876 (KB). Wieselgren, som lett den mondäna veckotidningen i mer än tio år, hade råkat i konflikt med förlaget och först fått sparken men sedan (sedan han samlat ihop tillräckligt kapital för att starta en konkurrent) istället fått köpa tidningen. Men ekonomin var bräcklig och aktieteckningen gick dåligt, så därför behövde han hjälp med något material av Rydbergs hand – helst till årets första nummer. "Du vet hog hvad det gör, att skjuta ut sitt bästa krut i början af året!"

Översättningen blir svaret på Wieselgrens bön, och den tycks ha producerats ganska snabbt, i alla fall om Sverker Ek har rätt i sin gissning att Korpen är en av de två nyskrivna dikter som Rydberg nämner i ett brev till Otto Borchsenius 19.12.1876. Det är naturligtvis möjligt att Rydberg redan tidigare arbetat med den, men de stora skillnaderna mellan 1877 och 1882 års versioner tyder på att han betraktade urversionen som något av ett hastverk.

Något om skillnaderna mellan versionerna

De kanske största tekniska problemen vid översättningen av *The Raven* ligger i rimflätningen. Dikten består av arton strofer om vardera sex rader; de två första återges nedan:

Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary,
Over many a quaint and curious volume of forgotten lore,
While I nodded, nearly napping, suddenly there came a tapping,
As of some one gently rapping, rapping at my chamber door.
"Tis some visitor," I muttered, "tapping at my chamber door —
Only this, and nothing more."

Ah, distinctly I remember it was in the bleak December,
And each separate dying ember wrought its ghost upon the floor.
Eagerly I wished the morrow; — vainly I had sought to borrow
From my books surcease of sorrow — sorrow for the lost Lenore —
For the rare and radiant maiden whom the angels name Lenore —
Nameless here for evermore.

(för hela dikten se t ex [http://en.wikisource.org/wiki/The_Raven_\(Poe\)](http://en.wikisource.org/wiki/The_Raven_(Poe)))

Rad 2, 4, 5 och 6 i varje strof har genom hela dikten samma slutrim *-ore*, ett rim som också innefattar korpens återkommande yttrande "nevermore" (som först dyker upp i strof 8). Rydbergs lösning är att välja rimmet *-i* och ge korpens repliken "förbi". Denna lösning finns redan i 1877 års version och används (med i stort sett oförändrade rimord) även i senare versioner. Den andra svårigheten ligger i de tredubbla tvåstaviga inrim som förekommer i rad 3/4 i varje strof (napping/tapping/rapping, morrow/borrow/sorrow). Det tredubbla inrimmet förekommer dessutom en enda gång i rad 1/2 (andra strofens remember/December/ember); i de sjutton övriga finns "bara" ett rimpar i första raden (dreary/weary). Variationen dubbla/tredubbla rim är viktig för diktens rytm: det tredje inrimmet skapar eller förstärker en paus i mitten av fjärde raden, medan den andra raden (normalt) får en snabbare, pauslös och mer "hektisk" rytm.

Att finna arton (eller nitton) lämpliga rimtriader och placera in dem på rätt ställen i stroferna är naturligtvis inte lätt. I 1877 års version har Rydberg visserligen totalt 18 stycken, men de är ojämnt fördelade. Tre strofer har inga, tre har två (inklusive den andra), och tolv har en; men i fyra av dessa ligger rimtriaden i de två första raderna. De ändringar som Rydberg genomför till 1882 års diktsamling och senare ligger nästan helt och hållet inom detta område. Och målsättningen tycks därvid *inte* ha varit att uppnå en bättre anslutning till originalets schema, utan snarare att överträffa Poe i rimvirtuositet genom att finna tredubbla rim till både rad 1/2 och rad 3/4 i alla stroferna. 1882 års version har således totalt 29 rimtriader (av 36 möjliga), och den version som Warburg låter inflyta i de samlade skrifterna har 32.

Litteratur om Rydbergs Korpen

Olle Holmberg, Viktor Rydbergs lyrik, 1935, s. 215-219.